

Telegram cunsumadëures dezëmbër 2011/jenè 2012

Beilage 76/3

Oblianza de mëte sò i montli da d'invern ...?

Che che ô tres ester sigü sön tru d'invern, dess mëte sò de bugn montli da d'invern. Pornanche al vëgn dër frëit él ora da tó y jì i montli da d'isté. Bele cun 7 degrà sura le zero él damì da jì cun i montli da d'invern, porvia de súa combinaziun de gumi speziala.

Al é gnü a s'al dè n pü' de confujiun ajache al é gnü lascè alsavèi che dai 15 de novèmber mësson mëte sò i montli da d'invern. Mo chësc n'é nia vèi! L'ordinanza (n. 1318) dl assessur competënt scrì dant che „sce al nëi o sce la strada é curida da nëi, o sce la strada é dlaciada, mësson mëte sò i montli da d'invern sön les strades statales y provinziales dla rëi dles strades provinziales (montli da d'invern adatà por jì sön la nëi o sön la dlacia o scenò n'atrezadöra da d'invern analoga cun chëra che an ne slizia nia, sciöche morones o scenò n'atrezadöra omologada anfat).“

Chësc dovèi vel pornanche al vëgn metü sò sön les strades provinziales les tofles aposta y n'à nia da nen fà cun na data. Sön la tofla él fat jö n montl da d'invern y al é scrit sò “sce al é da nëi o da dacia”. Sce an ne se tëgn nia al dovèi de mëte sò montli da d'invern vëgnon strafà.

Aladò dl codesc dla strada po i manjadus dles strades, chël ô dì incé i comuns, autorisé regolamënc aposta por l'invern.

Aiazzone-Fiditalia: de bones noeles

De bones noeles por i consumadus che à ciamò val' da stlarì cun Aiazzone-Fiditalia. Dan da püch à Fiditalia splighé pro na sentada a Milan olache al è incé n colaboradù dla Zentrala Consumadus Südtirol (CCS), che ai ô rete les rates paiades ite „por nia“ – por mebli cumprà da Aiazzone che ne n'é mai gnüs ortià. Fiditalia â dan da n valgügn mëisc autorisé i consumadus da ne paié nia les rates, y garantì che

chësc n'ess nia portè a na comunicaziun de „stlet debitur“ tl CRIF. Sëgn él gnü lascè alsavèi ofizialmënter che al ti gnarà retü a düc i tliënc, che n'à mai ciafè cí che ai â cumprè, cí che ai à paié ite ti ultimi mëisc.

14 de novëmber - No-Alcol-Day: al vëgn ghiré na miù descriziun

Vigni dé mörel tl'Europa passa 500 porsones porvia de maraties liades al consum d'alcol; dantadöt porvia di tröc caji de crebesc. Bele da agn incà dij l'organisaziun por la sanité mundiala (WHO) che l'alcol é na sostanza dër prigorosa, che mèt al prigo la vita dla porsona; d'otober dl 2010 à la WHO tlassifiché l'alcol sciöche „sostanza che gauja le crebesc pro la porsona“ – sciöche incé l'asbest, le tabach o benzol.

L'alcol fej pert de nosta cultura y economia, mo l'alcol é incé la sostanza che porta a na majera dependënza. Porchël mëss les etichètes y le retlam fà referimënt al prigo por la sanité tl caje de maladoranza. Cun la scomenciadia dl „No-Alcol-Day“ déssel gnì sostignì na cultura dla prevenziun por cí che reverda l'alcol.

Cun la cíasa “flessibla” sparàgnon

Dal'infanzia ala vedlëza se müda nusc bojëgns abitatifs cun le passè dl tëmper. La soluziun é na cíasa “flessibla” y zënza barieres, che pîta la mascima comodité a düc chi che vir dailò. Na proietaziun sciöche al alda mèt man dal'entrada: i scalins dan porta po gnì baratà fora por ejëmpl cun na picia rampa cun chëra che ara vais da rové pormez plü saurì. Incé pro i üsc te cíasa y de sorà aldisson da tó demez i limi, a chësta moda él plü saurì da se möie, sides por de pici mituns che por jënt che se stënta da jì. N sföi d'informaziun nù dl ZC pîta indicaziuns y consëis sön co proietè damì na cíasa por dotes les etês; le sföi é da ciafè sides online che sön papier pro les sëntes dla ZC.

Cumpra de imobii: capara confirmatoria o capara penitenziala?

Normalmënter canche an stlùj jö le contrat preliminar paia che che cumpra na soma, che po gnì dada sciöche capara confirmatoria, capara penitenziala o bel scëmpl sciöche acunt. Chisc trëi conzec à düc trëi n ater significat, porchël désson savèi cí che ai ô dì pordërt, denant co tó na dezijiun sön co paié. La capara confirmatoria vëgn paiada por confermè le lian che an à surantut cun le contrat preliminar. Sce che che cumpra se tira zoruch, pêrdel i scioldi paià ite, y sce che che vënn se tira zoruch, spo mëssel ti rete al cumpradù i scioldi che al ti à dè plü na penala dla medema soma: chël ô dì che al mëss rete dui iadi tan che al à ciafè. Implü po la pert che se tëgn al contrat jì dan signoria por che al vëgnes fat cí che é scrit tl contrat, y damanè do na indenisaziun por i dagns. La capara penitenziala indere, é na soma fata fora danter che che vënn y che che cumpra, y é la soma che mëss gnì retüda sce un di dui se tira zoruch. Porchël sce l'ater se tira zoruch an le dërt de ciafè zoruch la capara y an ne mëss nia desmostrè

d'avèi albü n dann. Mo te chësc caje ne pon nia damanè do n'indenisaziun por i dagns, o jì dan signoria por damanè che al vëgnes ademplì cí che é preodü tl contrat. De plü informaziuns é da ciafè chilò: www.centroconsumatori.it sot "abitare".

Le Südtirol é tres manco presënt sön les trasses lunges dles ferates

Scebëgn che öna dles majeres trasses de coliamënt dla ferata passa fora por le Südtirol, ne va tröpes ferates importantes nia plü da canche al é l'orar nü (2011-2012). Por ejëmpl saràl tl dagnì plü ri da rové a Lecce, Milan y Minca por chi che pëia ia da dales staziuns dl Südtirol. La politica dl sparagn, a chëra che dantadöt Trenitalia ti va do, porta pro a n peioramënt di coliamënc nazionai y internazionai. Sce an tëgn cunt che i cosc dl auto privat é chersciüs dassënn, val debojëgn de n bun coliamënt dles ferates cun les gran citës. Porchël fóssel debojëgn da ajuntè ferates y nia da nen tó demez. Mo al va debojëgn che les politiches da ségn che reverda i proieç de trasport y les infrastrotöres – chël ô dì la destinaziun de miliarg de euro a mega-proieç – vëgnes mudades. Dantadöt i politics competënc te chisc seturs é cherdà a fà val': coliamënc dles ferates adatà é n critër dër important por garanti la mobilité dla forza laûr y le coliamënt de dötä l'economia dl teritore. La Zentrala Consumadus (ZC) se tëm che chësc influençarà negativamënter le trasport local regional. "La reduziun di coliamënc nazionai y internazionai portarà a na majera adoranza dles ferates regionales y interregionales. Chësc portarà dessigü pro a na majera adoranza dles ferates (che é na bona cossa); mo ti orars olache la maiü pert dla jënt va cun la ferata saràres plü co plënes" dij le direttur dla ZC, Walther Andreaus. "Porchël aratunse che les condiziuns de iade de tröpes porsones che va vigni dé cun la ferata peiorëies".

Al pröm de jenà dl 2012: proibì da zidlé iarines da üs te gabies

Dal pröm de jenà dl 2012 inant él te dötä l'Europa proibì da zidlé iarines da üs te gabies. Cí se müda pa? Les vedles gabies che odò danfora na lerch de 550 cm² a iarina, ne podarà nia plü gnì adorades, y ares gnarà baratades fora cun gabies nöies "arichides". Chëstes sarà majeres (750 cm² a iarina), y ares arà inçe na raspa, na stangia dles iarines y na coa. Mo le passaje é bindebò pëigher te n valgügn païsc dl'Uniun, danter l'ater inçe tla Talia.

Sciöche consumadus podunse bele ségn cumprè üs che vëgn da chisc zidlamënc. Te chësc caje podunse se daidé cun le codesc dl produtur, na combinaziun de numeri y lëtres sön l'ü. Le pröm numer nes dà informaziuns sön la sort de zidlamënt:

numer 0zidlamënt biologich

numer 1zidlamënt alalëria

numer 2zidlamënt a tera

numer 3zidlamënt te gabia

Raport sön le trasport di fligri: 60% de retlamaziuns deplù co l'ann passè

Ai 28 d'otober dl 2011 à la Rëi dles Zentrales di Consumadus Europeiches (ECC-Net) presentè le raport nü sön i dërc di passajirs di fligri. Dl 2010 s'è 71.292 zitadins comunitars adressè al'ECC-Net y 12.622 de chisc à segnalè na violaziun che reverda sü dërc sciöche passajir di fligri; la mesaria dla soma recuperada por i consumadus é de 509 euro. Por mirit dl laûr de intermediaziun danter consumadù y compagnia di fligri dles ZCE, é le 31% di caji gnü stlüt jö cun na soluziun sön le tru extraiudizial. Le numer di caji che reverda le trasport di fligri gestì dala ECC-Net dl 2010 é chersciü dl 59% respet al 2009 (canche al ê feter 8.000 caji); n numer bindebò gran sce an tēgn cunt che le numer de dōtes les retlamaziuns é “ma” chersciü dl 27%.

De plü informaziuns é da ciafè chilò: www.euroconsumatori.org.

Svenüdes: trëi cosses da savëi

- **Incé sce le prisc é gnü arbassè dassënn à le tliënt dagnora le dërt de ciafè marcianzia zënza defëc.** Sce val' vëgn venü a demanco ajache al é por ejëmpl n pü' paz, mëssel ti gnì dit a che che la cumpra. Le tliënt po presentè na retlamaziun incé do la cumpra por cí defet o imperfeziun comai che le comerciant ne n'è nia segnalè.
- Incé por les svenüdes de fin de sajun vêl le consëi **de tignì sö le bonn de cassa o la fatura,** che podarà ves ester d'öga tl caje de retlamaziuns o de denunzia de dann.
- **I comercianc ne mëss nia tó zoruch i produc zënza defëc;** chësc vel sides tratan le tēmp de svenüda che tartan la sajun normala. Sce al vëgn fat, se tràtera ma de n plajëi. La sostituziun dla marcianzia cumprada tratan la svenüda, che n'è degun defet, vëgn stlütä fora espressamënter dal comerciant.